

Slovenski dom

Štev. 158.

V Ljubljani, v sredo, 15. julija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uspešni italijanski in nemški napadi na bojišču v Egiptu

Vojno poročilo št. 777 — Osne čete dobro izkoriščajo postanek v napredovanju

Uradno vojno poročilo št. 777 pravi:
Na egiptovskem bojišču so napadi italijanskih in nemških oddelkov dosegli dobre uspehe. Dobili so številne ujetnike in zajeli poveljstvo nekega bataljona.
Živo je bilo tudi večer letalsko udeleževanje. Nemški lovci so zbili devet Spitfirejev, naši pa štirimotorni vrste Liberator. Dve drugi angleški letali sta treščili v morje, zadeti po topništvu iz trdnjave Tobruka, kjer so sovražnikovi poleti ubili nekaj Arabcev ter povzročili omejeno škodo.

Protiletalska obramba v Bengaziju je zadela in uničila eno nasprotnikovo letalo in tako porušila število zbitih strojev na sto.
Bombniki osi so napadli letališče Ta Venezia. Med temi nastopi je angleško letalstvo izgubilo sedem letal zaradi nastopanja italijanskih lovcev, dve pa zaradi nastopanja nemških lovcev. Od operacij v zadnjih dveh dneh se šest naših letal ni vrnilo v oporišča.
Berlin, 15. julija. s. »Frankfurter Zeitung« razlaga vojaški položaj v Afriki in piše med drugim:

»Ostanki 8. angleške armade so se mogli združiti z drugimi angleškimi silami, ki so jih z vso naglico prepeljali s predela ob Nilu in z Bliznjega Vzhoda. To je tisto, zaradi česar so se italijanske in nemške čete danes znašle pred nasprotnikom, ki je že zelo močan. Po drugi strani je pa čisto jasno, da so vojske osi potrebovale počitka. Vrh tega je bilo potrebno zagotoviti preskrbo v zadostni meri. Da so se Italijani in Nemci kar najbolj okoristili s potrebnim postankom, je isto nedvomno. V ugodnem trenutku bodo že znali to dokazati.

Ducejeva določila glede prihodnjega šolskega leta

Rim, 15. julija. s. Duce je sprejel ministra za narodno vzgojo, ki mu je poročal o delu fašistovske šole v XX. letu. Duce je z zadovoljstvom vzel na znanje poročilo o duhu, ki preveva fašistovsko šolo. Določil je, naj se ustanove novi razredi po osnovnih šolah in po drugih zavodih, zlasti po višjih tehničnih šolah, kamor prihaja vedno več učencev. Zaradi morebitnih težav pri preskrbi s gorivom prihodnje zimo, je Duce na ministrov predlog odobril nov koledar za osnovne, srednje in višje, ženske in umetniške šole. Šolsko leto se bo začelo s 1. oktobrom in bo razdeljeno na dve polovici. Prva bo trajala od 1. oktobra do 15. decembra, druga od 16. februarja do 30. junija. Od 16. decembra do 15. februarja bodo počitnice. Letne skušnje bodo od 1. do 25. julija, vpisi za prihodnje leto pa septembra.

Razširjenje nemške napadalne črte na ruskem jugu

Odbiti sovjetski napadi na srednjem delu bojišča — Angleški letalski napadi na porenska mesta in Duisburg

Hitlerjev glavni stan, 15. julija. Na južnem odseku vzhodnega bojišča se je nemška napadalna bojnica črta proti jugu še razširila. Pogazene so bile postojanke, ki so jih sovjeti trdovratno branili. Pri zasledovanju sovjetskih oddelkov, so brze nemške čete vdrele globoko med sovjetske ter potokile čete vseh vrst orožja na umiku. Letalski napadi v zaporednih valovih so bili z uničevalno silo napereni proti umikajočim se boljševikom. Severozahodno od Voroneža so oklepne sile po naglem napadu obkolile sovjetske oddelke.

Na srednjem odseku vzhodnega bojišča so bili številni sovjetski krajevni napadi zavrnjeni in uničenih je bilo mnogo sovjetskih naprav na bojišču. Pri čiščenju žepa pri Volkovu so potegnili iz skrivališča poveljnika druge sovjetske napadalne armade divizijskega generala Vlasova.

V Egiptu samo omejeno krajevno bojevanje v pokrajini pri El Alameinu. V letalskih bitkah in po protiletalskem topništvu so Angleži izgubili 12 strojev. Pred palestinsko obalo je nemška podmornica z dvema torpedoma napadla petrolejsko ladjo, ki je plula v močno zaščiteni skupini.

Oddelki nemških in italijanskih bojnih letal so znova bombardirali letalska oporišča na otoku Malti.

Lahka nemška bojnica letala so na morju pred južno angleško ladjo potopila angleško ogledno ladijo. Ob Rokavski obali so bili večeraj sestreljeni štirje angleški stroji.

Angleški bombniki so v pretekli noči napadli številne kraje v Porenju in na Westfalskem. Civilno prebivalstvo je imelo izgube, zlasti v stanovanjskih predelih mesta Duisburg. Povzročena je bila škoda na poslopih. Pet od napadajočih bombnikov je bilo sestreljenih.

Berlin, 15. julija. s. Sloviti vojni dopisnik Hans Fritzsche se v dolgem članku bavi s položajem sovjetskih in nemških čet na južnem odseku vzhodnega bojišča ter piše, da se Harkov že nekaj tednov ne omenja več v londonskih in moskovskih poročilih. Številni nemški oddelki mrzlično čistijo bojišča, s katerih je več Timošenko-

vih armad bilo pregnanih v nekaj dneh. Tako čiščenje je zahtevalo mnogo več časa, kakor pa je bilo potrebno za uničevanje sovjetskih armad samo, in ni je fotografije ali filma, ki bi mogel prikazati grozo, navdajajočo ostanke mogočnih sovjetskih armad, ki so hotel nemške bojeve črte dokončno pregaziti. Poročilo nadaljuje: »Če je pobuda, ki so jo boljševiške čete baje imele v ro-

kah, imela le ta uspeh, da je bila vsa pokrajina pokrita s trupli njihovih mož in z ostanki njihovih orožja, te pobude niso mogli vzdržati dlje, kakor za prav omejen čas. Priporočanja ruskih ujetnikov vedno bolj potrjujejo, kako jih je ta prazna pobuda varala. Nasprotno pa so nemške čete to pomlad nastopile z mirom in popolno gotovostjo glede zmage, potem ko so toliko pretrpele in žrtvovale pozimi.« Hans Fritzsche zaključuje: »Zdaj vedo, kaj jim boljševiki lahko postavijo nasproti tako glede tehnike, taktike kakor tudi glede orožja, in to znanje je še bolj okrepilo njihovo zavest, da so boljše od sovjetskih vojakov. Naši vojaki zdaj vedo, da bodo zdaj enkrat za vselej opravili z boljševiki.«

Obletnica italijanskega sodelovanja na ruskem bojišču

Berlin, 15. julija. s. Pod naslovom »Italijani na vzhodnem bojišču« prinaša DAZ članek, v katerem zlasti kliče v spomin, da se vojaški fašistovski Italije že leto dni bori v Rusiji ob boku nemških tovarišev. Tolki so se po različnih bitkah ter povsod kazali in dokazali, da v najvišji meri posedujejo kreposti novega Italijana, Mussolinijevega Italijana. Hitlerjevski vojaški so se mogli o tem prepričati in ko so se o tem prepričali, so se

naučili Italijane v polni meri ceniti in končno ljubiti jih. List navaja različne primere o junaštvu, med drugim slavni konec generala De Carolisa. Zaključuje z ugotovitvijo, da je Italija po pravici ponosna, ko ve, da so njeni najboljši sinovi dali in še vedno dajejo dragocen prispevek za stvar zahodne omike, ki bo konec koncev rešena smrtne grožnje: boljševizma.

Izvajanja nemškega propagandnega ministra:

Zmaga za vsako ceno — je in ostane nemško geslo

Berlin, 15. jul. s. Minister za propagando dr. Goebbels je na zboru voditeljev nemških propagandnih uradov v dneh 13. in 14. julija imel več govorov, v katerih je obsežno poročal o vojaškem in političnem položaju. Posebno je poudaril, kako so nasprotnikove propagandne laži o uničenju nemških oboroženih sil žalostno propadle in kako je za njimi val črnogledja zjel sovražnikov tabor.

»To črnogledje«, je dejal nemški propagandni minister, »se je še bolj pojačilo zaradi angleških porazov v severni Afriki in zaradi naraščajočih izgub ladijskega prostora, ki pomenijo pravo nesrečo za Anglijo in za Združene države. Da bi našli tolažbo za te žalostne novice in za ta neugoden razvoj vojaškega položaja, mislijo zavezalniki, da lahko govorijo o novi »psihološki fronti«.

Toda spričo trde stvarnosti dogodkov je to kaj skopo zadoščenje.«

Dr. Goebbels je zlasti poudarjal, da sedanjí splošni položaj opravičuje ojačeno zaupanje v nadaljnji razvoj vojne in je končal z izjavo, da je nemško geslo še vedno: »Zmaga za vsako ceno!«

Pomemben govor predsednika slovaške republike

Bratislava, 15. julija. s. Predsednik Slovaške dr. Tiso je imel pomemben govor in v njem dejal tudi: »Ni dovolj, da je nekaj slovaških divizij na vzhodnem bojišču in da se bori zoper sovražnika zahodne omike. Potrebna je tudi zmagovalna obramba na notranjem bojišču. Ko sem obiskal naše vojske na bojišču, sem med drugim izvedel, da je v Ukrajini, v razkošni Ukrajini leta 1935 pet milijonov ljudi pomrlo od lakote. Slovaška Slovačkom! To je naša programatična zapoved. Pokoravajmo se prav tej zapovedi smo odločili, naj slovaško gospodarstvo preide iz judovskih rok docela v slovaške roke.

Vsearabski kongres v Londonu

Rim, 15. julija. s. Prišla je novica, da misli angleška vlada prirediti vsearabski kongres, na katerem naj bi prebrali programatičen razglas o »bodoči neodvisnosti arabskih držav«. Ze oblika te novice izdaja otipljivo spletko. Ni ga namreč razloga pod soncem, zaradi katerega naj bi se vsearabski kongres sešel v Londonu, ne pa v kateri izmed sedanjih arabskih držav, ki od njih vsaj dve lahko dajeta poročstvo za svobodno razpravljanje na zboru. Druge arabske države so zasedene po angleških četah, kakor n. pr. Sirija in Irak, ali pa so se udinjale Angliji, kakor n. pr. Transjordanija. Težko si je misliti vsearabski kongres v Londonu, to je prav v prestolnici države, ki je s silo napadla arabske pokrajine in drži Egipt pod svojo vojaško oblastjo. Kongres bo samo smešna burka. Dovolj je, če se pomisli, da je tisti slovek, ki bi že sam po sebi moral biti predsednik takega zbora, to je veliki mufti iz Jeruzalema, zdaj v prisiljenem izgnanstvu in mu grozi smrt od Angležev, kakor tudi predsedniku iraške vlade. Na kongresu se bodo torej zbrali samo izdajalci arabske stvari, ki so se za plačilo postavili v službo Anglije in ki jih Arabci sovražijo.

Dve važni razpravi v angleški poslanski zbornici

Rim, 10. julija. s. V Londonu so sklenili, da bodo v zbornici razpravljali o izgubah brodovja šele potem, ko bodo odpravili vprašanje vojne izdelave, s katerim se bodo nemara morali baviti dva dni. Razprave bodo za zaprtimi vrati. Ne vedo še, ali bo ob tej priliki spregovoril tudi Churchill, ni pa dvoma, da bo moral minister za prevoze Salter dati pojasnila, ki jih zbornica zahteva. Vojna na Atlantskem morju je zašla v nevarno položaj za zaveznike, piše »Daily Express«, in nesorazmerje med potopljenimi in na novo izdelanimi trgovskimi ladjami utegne biti usodno za Veliko Britanijo. Če bo namreč šlo tako naprej, ji ne bo samo vzeta vsaka možnost napada, marveč vojne niti nadaljevati ne bo mogla. List »Daily Mail« se ne strši, da bi odkrival kake tajnosti ter navaja te-le številke, ki so precej zgovorne: meseca junija so ame-

riške ladjedelnice zgradile za več kot pol milijona ton prevoznega brodovja, angleške pa v istem času za kakih 180.000 ton. Zdan vemo tudi iz uradnih priznanj, ki so prišle na dan v razpravah preteklih tednov, da izgube angleških in ameriških prevoznih ladij prekašajo število novo zgrajenih. Iz tega izhaja, da so morale podmornice Osi na Atlantiku in Sredozemskem morju potopiti manjšaj za milijon ton trgovskega brodovja v mesecu juniju. To število lahko cenimo za povprečno mero mesečnih potopljanj v tem letu, piše isti list. Tudi v prvi svetovni vojni niso bile dosežene tako visoke številke in samo aprila 1917. je zavezniško brodovje izgubilo največ 849.000 ton. »Če ne bomo pazljivi,« zaključuje list, »bodo drugo fronto ustvarili naši sovražniki.«

Kakšno usodo pripravlja Nemčija zasedenim ruskim pokrajinam

Berlin, 15. julija. s. Nemški minister za zasedeno vzhodno ozemlje, Alfred Rosenberg je napisal v listu »Ostland« članek o usodi teh pokrajin. Najprej podaja zgodovinski pregled političnega razvoja teh področij v zadnjih stoletjih, potem pa ugotavlja, da se je v dobi, ko je Nemčija, ki jo je za hrbotom ogrožala Britanija, ohranila strogo nevtralnost glede baltičskih pokrajin, boljševizem vrzel na te dežele, ki so prežvele potem leto dni nasilja, ki ne bo in ne more biti pozabljeno. Vsi nasilniški ukrepi, — piše Rosenberg — ki so jih Sovjeti izdali v teh deželah, so imeli en sam namen: iztrebiti v nekaj letih del tega ljudstva, drugi del pa odpeljati v kraje okrog Urala, da bi tako za vedno spravili pod svoje barbarstvo dežele ob Baltiku.

Nemčija pa je odbila ta udarec, in zdaj se začena nova doba. Narodi vzhodnih dežel so povsem razumeli zgodovinski razvoj, ki so ga prinesle nemške oborožene sile in po veliki večini prostovoljno sodelujejo z nemškimi oblastmi.
Položaj zahteva — piše dalje minister Rosenberg — da se store takšni koraki, da moskovski boljševizem ne bo mogel več priti v te dežele. Zdrav čut narodov bo gotovo razumel znamenja dobe in si bo sam poiskal poti za sodelovanje z drugimi življenjskimi silami pri preureditvi teh dežel.

Poleg Estonije, Letonske in Litve spada tudi Bela Rusija pod nemški komisarjat. Carska Rusija Bele Rusije ni podpirala, isto usodo pa je doživela tudi pod boljševizmom, toda v zadnjih letih je bila urejena zlasti kot industrijsko in vojno področje za boj proti zahodu. Zdaj preživljajo kmetije Bele Rusije novo usodo in so se pokazali pripravljene dati svojo pomoč v velikem boju.

Nemški komisar in njegovi sodelavci, generalni komisarji, okrožni komisarji ter vsi nemški uradniki — ugotavlja Rosenberg — so zdaj pred veliko nalogo, popeljati ta veliki narod proti njegovi usodi, v skladu s svojo zelo pisano zgodovino in življenjskimi pogoji, ki so prav tako zelo različni, ter začeti skupno z vsemi tistimi, ki jih navdaja dobra volja, dolgo dobo miru, kajti ta vojna — tako vsaj upamo — bo zadnja evropska vojna.

Ojačenje vojske — najglavnejša madžarska naloga danes

Budimpešta, 15. julija. s. Madžarski ministrski predsednik Kallay je govoril na zborovanju vladne stranke ob navzočnosti vseh madžarskih ministrov. Razložil je delo vlade na vseh področjih narodnega življenja in prosil pripadnike vladne stranke, naj vladni povsem zaupajo. De Kallay je nato poudaril, da Madžarska preživlja enega svojih zgodovinskih važnih trenutkov, od katerega je odvisna njena bodočnost kot svobodne države in neodvisnosti. Madžarska se povsem zaveda velike odgovornosti, ki jo je prevzela in ki izhaja iz njenega tisočletnega poslanstva. Vse narodne sile — je končal svoja izvajanja predsednik De Kallay — morajo biti usmerjene proti istemu cilju, ki je, do skrajnosti povečati vojaško zmogljivost vojske, ki se zdaj bori.
Predsednik vladne stranke Lukacs je ob velikem odobravanju navzočnim zagotovil ministrskemu predsedniku vse navdušeno zaupanje stranke v sedanje delo vlade. Zborovanje se je končalo z velikimi manifestacijami za vojsko.

Slavni dnevi divizije »Pusteria«

Kako so alpinisti strli 12 bataljonov upornikov

Turinska »Stampa« je te dni priobčila daljše poročilo svojega dopisnika iz Sarajeva o sijajnih uspehih, ki jih je dosegla slavna divizija italijanskih alpinistov v srbskih bojih s komunističnimi partizani v Sandžaku. Ker je to poročilo res zanimivo in podaja najlepšo sliko celotnega položaja v teh krajih, položaja, ki je za ostanke uporniških tolp gotovo brezupen, ga prinašamo tudi mi tako, kakor ga je napisal italijanski časnikar.

»Alpinisti, zapiši si zlatimi črkami v knjigo svojega življenja dan 1. decembra. Ta dan smo v resnici borili na življenje in smrt, in edino tvoji hrabrosti, alpinisti, se je treba zahvaliti, da nismo danes vsi, od generala do navadnega vojaka, pobili.«

Te besede so bile zapisane v proglasu, ki ga je napisal poveljnik 5. alpinske divizije »Pusteria« na svoje čete.

Naj bo zapisano samo za spomin, kaj je bil spopad pri Plevlju 1. decembra 1941, čeprav bi se v primeri z orjaškimi bitkami sedanje vojne morda zdel ta spopad samo čisto običajen dogodek. Toda to je bila epizoda, ki je bila v primeru neuspeha lahko pomenila celo vrsto nesreč, po svojih posledicah enakih izgubljeni bitki.

Plevlje leži

v srcu Balkana

in je duhovno središče Sandžaka. Na treh straneh ga obdajajo hribi, na četrti pa mesto meji na majhno reko Cetino. Središče mesta najbližji grič se dviguje skoraj osamljen in je trdnjava zase. Tako se imenuje, ker so na njem rayvaline turških utrd.

1. decembra je bil v Plevlju en bataljon alpinistov, četa vojaštva z možnarji, dve bateriji gorskega topništva, ženijski oddelki in nekaj drugih pomožnih oddelkov. V Plevlju je bilo tudi poveljstvo divizije.

Zdelo se je, da bo po uporu meseca julija nastal splošen mir. Človek bi bil mislil, da ta upor ni bil nič drugega kot velik plamen, ki je naglo vzplamtel, pa prav tako hitro spet ugasnil, in da se bo počasi spet vrnil v svo deželo mir.

V resnici je komunistična centrala bivše Jugoslavije, ki je zgrabila za vajeti in vodila splošno komunistično gibanje ter dobivala iz Anglije in Rusije vzpodbudo in pomoč, dala upornikom povelje, naj se vrnejo na svoje domove, naj poskrbijo puške ter čakajo na boljše čase. Odmor naj bi bil izkoristili v ta namen, da bi organizirali gibanje največjega obsega, gibanje, ki naj bi se začelo z velikim napadom in ki naj bi povsod med ljudstvom zaneslo upor.

Za cilj so si izbrali mesto Plevlje. Po zavzetju Plevlja naj bi se trupe partizanov, navdušene nad uspehom in še bolj pomnožene ter oskrbljene z novim orožjem in strelivom, vsule kot plaz še nad druge posadke in jih pomandrale.

V Plevlju je bilo srce tiste strah vzbujajoče divizije »Pusteria«, ki je bila kriva, da se je julijeka vstaja za upornike neuspešno končala. Za napad je bilo organiziranih

12 bataljonov komunistov

— prostovoljcev, ki so prišli z vseh strani Črne gore, Bosne in iz Sandžaka.

Ti bataljoni so se bližali v raztresenih skupinah kar se da na skrivaj. Ponoči 30. novembra je osem bataljonov obklopi Plevlje, drugi štirje pa so zapirali ceste, ki so vodile v mesto. Na čelu bataljonov so bili naskakovalni oddelki, vodili pa so jih uporniki, ki so bili doma iz Plevlja in so natančno poznali kraj. Bivališča častnikov, poveljstva ter kraji, kjer so bile skrite čete, vse to je bilo popolnoma ločeno med seboj.

Po mestu pa so številni meščani čakali na znamenje, da se pridružijo upornikom.

Partizansko poveljstvo je bilo prepričano, da bo Plevlje padlo v nekaj urah. Uporniki so bili o tem trdno prepričani in so že od veselja poskakovali ob misli, kako velikega pomena bo zanje ta zmaga. V dnevniku, katerega so našli naši pri nekem mrtvem uporniku, ki je padel pri naskoku, je bilo zapisano:

»1. december — konec starega sveta«

Noč je bila silno mrzla, jasna, a brez lune. Ob dveh zjutraj je bil prvi alarm. Nekaj strelav iz mauserice, nekaj ročnih bomb, nekajkrat so zareglale strojnice, potem pa je bilo spet vse tiho. Strela so se slišali od onstran reke. Napadni alarm ali kaj? Tri četrt ure popoln mir. Potem pa se je nenadno sprožil napad na vsej fronti. Komunistični naskakovalni oddelki so vdrl v mesto, bataljoni so pritiskali na naše postojanke. Bitka je naglo dobila značaj ekrajne silovitosti. Grmenje topov in

možnarjev ni moglo zadušiti treskanja ročnih bomb in divjih krikov »bura« od strani naskakovalcev.

Kmalu so prispela na poveljstvo

prva poročila

Vsi naši oddelki so bili zaposleni. Tudi majhni pomožni oddelki, telefonisti, vodniki in vojaki, določeni za rezervo, so bili napadeni in so se borili srčno. Uporniki so se pomikali od hiše do hiše in skušali odrezati posamezne naše oddelke. Poveljstvo št. 11 je bilo obkoljeno, prav tako poveljstvo št. 5 oddelka topništva in tudi poveljstvo divizije. »Trdnjava« je zgubljena. Uporniki so vdrl v bolnišnico, v jetnišnice in številna poslopja, kjer so bivali častniki. Hišo, v kateri je stanoval general, so besno naskočili petkrat, nekaj prežarjev in karabinjerjev pa jo je ubranilo. Ogenj prvih požarov je strahotno obsveljeval ves severni del mesta.

Vsi so se borili.

Odigravali so se

prizori blestečega junaštva

Uporniki so se skušali za vsako ceno polastiti električne centrale v bližini poveljstva divizije. Podnaredniku, ki jo je branil z nekaj svojimi alpinisti, se je posrečilo telefonirati: »Povejte generalu, da sem petkrat ranjen, a da kljub temu trdno držim.« Z obrambnih postojank, v katere so se zaježile čete, se je od časa do časa pognala skupina alpinistov v besen protinapad. Toda temna noč je podpirala naskakovalce.

Ob petih zjutraj topovi utihnejo. Poglejmo malo proti postojankam. Ogenj ročnih bomb nam napoveduje, kje so uporniki. Deset minut groze. Potem pa se spet oglase topovi. Uporniki so odbiti v srditem spopadu nož na nož, topničarji pa spet obsipavajo postojanke, ki jih je dosegel sovražnik.

V vojnem času »muze ne molče«

V Nemčiji so lani natisnili 341 milijonov knjig

Kljub vojnemu času se v Nemčiji kar se da pridno udeležujejo tudi na kulturnem polju. Tudi to delo spriči sedanjih vojnih razmer ni prav nič zastalo. Zlasti knjige pišejo in izdajajo izdajajo izredno pridno, kakor se vidi iz statistike lanskega leta. Izdajanje knjig je doseglo tako visoko stopnjo, kakor se to že ni zgodilo vse od leta 1933. Omenimo naj le, da so lanske leto v Nemčiji natisnili 341 milijonov knjig. Ta številka ni bila dosežena, odkar je prišel v Nemčijo na oblast na-

Pričakujemo zore in srce nam zastaja. Ob dnevnem svitu bomo lahko pogledali sovražnika v obraz. In res, ko vzide sonce, se položaj sprevrže. Iz svojih postojank se prikažejo alpinisti in gredo

v protinapad

Smo pričeli, kako je bila »trdnjava« osvojena. Natančno vidimo alpiniste, kako so prišli pod sovražniške postojanke. Sklonjeno gredo naprej, dvigujejo roke in mečejo ročne bombe. Potem pa se spet vržejo na tla. Se nekaj minut, in že jih vidimo, kako vdirajo v »trdnjavo«.

Večina komunistov je zbežala. Najtrudovratnejši pa so se zagrizli v hiše. Boj je trajal ves dan. Ko smo šli zvečer ven, da bi spet vzpostavili zvezo s poveljstvom topništva, so skupine alpinistov že nadzorovale nekaj cestnih vogalov. Alpinistom se je smeh poigraval na licih. Patrole, v katerih so bili častniki in navadni vojaki, vsi oboroženi s puškami in ročnimi bombami, so nudile dokaj nenavaden prizor. Toda v Plevlju se je zgodilo, da se je med bitko znašel

general v istem položaju kot njegovi alpinisti

moral je objeti puško ter streljati skozi okno, prav tako kot njegovi vojaki.

Poslednji odpor je bil strt zvečer 2. decembra in treba se je bilo spraviti nad utrube, v katerih so se uporniki odločili umreti ob topovih.

Izgube na strani upornikov so bile zelo velike. Povsod sama trupla. Na stotine ranjenecv je bežalo iz mesta in iskalo zavetišča. A z njimi je obračunala mrzla noč. Zaradi ran in izgube krvi so omagali, popadali po poljih ali ob cestah ter pomrli.

»Nesrečo v Plevlju« imenujejo zdaj uporniki bitko, ki se je odigrala 1. decembra. In res, v Plevlju so zbledeli najlepši upi partizanskega poveljstva.

»Alpinisti« je napisal general, »zapiši si z zlatimi črkami v knjigo svojega življenja dan 1. decembra.«

Besedilo: Jože Tomažič

Pogorska pravljica

Risal Jože Beranek.

50.

Premišljala je, kako bi se za vselej znebila tega prvega ženina. No in pripravila sta z možem veliko veselico, pri kateri so igrali vojaki. Grof je šel med godce ter vsakemu dal mošnjo srebrnikov, le mizarjevemu sinu je dal mošnjo zlatnikov. Potem je prišla še grofica in veselo sta zaplesala zadnji ples.

51.

Ko so se ljudje začeli odpravljati, pa pokliče grof služabnike ter jim veli, naj godce obstopijo, rekoč: »Okradli so me, ko sem jih plačeval. Priščitite vse in tistega, pri katerem boste našli zlatnike, privedite predme!« Storili so tako in so pri mizarjevemu sinu našli zlatnike. Pograbili so ga in ga odvlekli pred grofa, češ, tale je!

Pariza — stori vse, kar le more, da bi Francoze oskrbel s perilom. Toda to perilo ne bo morda platneno ali iz kakšne druge vrste blaga, pač pa iz — papirja! Sraje iz papirja, spodnje hlače iz papirja, papirnate rjuhe in namizni prti. Treba se bo bo navaditi na to. Dozdej je prispelo v Francijo že trinajst vlakov s takšno belo robo, drugi pa so še na poti.

Kdo prej sliši pevca na odru

gledalec v gledališki loži ali pa radijski poslušalec na stotine kilometrov daleč

Na prvi mah se zdi res malo čudno, da človek, ki po radiu posluša kakšno operno predstavo, prej sliši posamezne glasove opernih pevcev, čeprav je od tiste Opere, v kateri je predstava, morda celih 800 km proč, kakor pa tisti, ki lepo sedi v operni loži in od blizu gleda prizore in poslušalce petje in godbo. Nič več pa se nam to ne bo zdelo tako čudno, če pomislimo samo na tole: Da pride zvočni val z odra do lože, potrebuje morda kakšnih 14 tisočink sekunde, kajti razširja se s hitrostjo približno 340 metrov na sekundo.

Od pevca pa do mikrofona pa zvočni val potrebuje komaj tisočinko sekunde časa, od mikrofona pa do poslušalca, ki je na primer oddaljen kakih 800 km, pa zvok prenašajo valovi s hitrostjo 300.000 km na sekundo, in tako zvočni val pride že po kakih treh tisočinkah sekunde na uho radijskega poslušalca. Človek, ki posluša operno predstavo po radiu na daljavo 800 km, zasliši vsak posamezni glas približno 11 tisočink sekunde prej, kot pa tisti, ki iz neposredne bližine, recimo iz operne lože, poslušalce petje in godbo.

Tobak na nakaznice v Belgiji in na Norveškem

V Belgiji so te dni začele veljati nove določbe, ki omejujejo porabo tobaka in tobanih izdelkov. Vprašanje porabe tobaka je bilo rešeno tako, kakor malo prej na Nizozemskem. Določeno je bilo, da imajo mladeniči do 18 let pravico samo do sladkarij in sicer do 300 gramov na mesec, nad tem letom starosti pa smejo izbirati med sladkarijami in tobakom oziroma tobanih izdelki. Na mesec lahko dobe po 50 gramov tobaka ali 40 cigaret, ali pa 10 cigar. Ženske pa imajo pravico do nakupa tobaka in tobanih izdelkov šele, če so stare 25 let. Tako je zdaj na Holandskem in v Belgiji. Po zadnjih poročilih pa je bila tudi na Norveškem omejena poraba tobaka in ga je tudi mogoče dobiti samo na posebne izkaznice. Prodaja je urejena tako, da vodi vsak trafikant poseben seznam svojih odjemalcev, drugim pa, ki prej niso pri njem kupovali tobaka in cigaret, pa ga ne sme prodajati. Ravnanje tako za preskrbo pa bo trafikantom od časa do časa dodeljevalo primerne količine tobaka, cigaret in cigar, kakor bodo pač dovoljevale zaloge.

Za 100 kg kosti 4 kg pralnega mila

Da bi na Slovaškem čim bolj dvignili proizvodnjo mila, so začeli v vedno večji meri nabirati kosti. Da pa bi nabiranje kosti rodilo čim večje uspehe, so določili, kakor poročajo iz Bratislave, da dobi vsak, kdor prinese 100 kg kosti, posebno nakaznico, s katero si bo lahko kupil 4 kg pralnega mila.

Papirnato perilo

Iz Pariza pišejo: V Franciji je danes zelo težko dobiti po trgovinah perilo. Po tekstilnih tovarnah delajo zdaj kvečjemu le kakšnih 30 ur na teden in ker surovin zelo primanjkuje, je verjetno, da v bodoče še toliko ne bodo več. K sreči pa je zdaj na Švedskem poseben odbor, ki se je vzdel nalogo, nuditi Francozom v tem oziru vso možno pomoč. Gre tu za poseben pododbor švedskega Rdečega križa. Zdej ta hvalevredna ustanova — kakor pravi dalje omenjeno poročilo iz

SELMA LAGERLOEF;

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Ne bi bilo lahko povedati, kakšen konec bi imelo to početje. Udarec z bičem prek obraza bi se že dal misliti. Lastnik rudnikov Aron Maenssohn je bil navajen dajati svoje hčere za žene grofom in baronom, ne pa revnim pastorskim pomočnikom.

Znova je postalo ubogemu človeku, ki je tičal v prsih Karla Arturja, tesno in hudo. Svetloval mu je, naj se obrne, ker je vsa stvar prenevarna.

Toda novi pogumni božji človek, ki je prav tako prebival v njem, je tedaj povzdignil svoj zmagoslavni glas. Ta se je radostil nad nevarnostmi tega potovanja. Veselil se je, da bo lahko dokazal svoje zaupanje in svojo pokorščino.

Na desni strani ceste se je dvigal gorski greben, čigar pobočja so bila poraščena z mladimi smrekami, drobnimi bukvami in divjimi češnjami. Skozi gosto hosto je prihajal sem nekdo, ki je pel. Karel Artur pevke ni mogel videti, toda glas mu je bil dobro znan. Bil je glas nemarne gostilničarjeve hčerke, ki se je pojala za vsakim fantom. Karlu Arturju se je že čisto približala. Vsak hip ji lahko pada v glavo, da bo zavila na glavno cesto.

Zaskrbljen je stopil tiho naprej, da pevka ne bi slišala njegovih korakov. Tudi se je oziral okrog po možnosti, da bi zavil z glavne ceste stran.

Na nasprotni strani ceste je ležal travnik, kjer se je pasla čreda krav. Toda krave niso bile same, neko dekle je bilo ravno tedaj pri njih, da bi jih pomolzo. Tuda ta osebka Karlu Arturju ni bila neznana. Bila je hlevska dekla pri prostebnem najemniku, velika kot možki in mati treh nezakonskih otrok. Karla Arturja se je polotil silen strah, toda v molitvi k Bogu je stopil naprej.

Gostilničarjeva hčerka je pela tam v goščavi, velika živinska dekla je bila z možko gotova in se pripravljala na odhod proti

domu, toda nobena od njiju ni prišla na pot. Karel Artur ju ni srečal, čeprav ju je videl in slišal.

Ubogi grešni človek v njem je prišel zdaj na novo pretvezo. Prišepetaval mu je, da hoče morebiti Bog pokazati obe lahkomišljeni ženski ne toliko zato, da bi preizkusil njegovo vero in pogum, pač pa zato, da bi ga posvaril. Morebiti pa mu je hotel dati razumeti, kako neumno in lahkomišljeno ravna.

Toda Karel Artur je prisilil slabotnega, omahujočega grešnika v sebi k molku in stopil po začrtani poti naprej. Mar naj zaradi takšne malenkosti popusti? Ali naj bolj verjame svojemu strahu kakor pa božji moči?

Tedaj pa mu je končno prišla nasproti ženska postava. Tej se pa ni mogel izogniti.

Čeprav je bila še precej oddaljena, jo je takoj spoznal, kdo je; namreč hčerka kajzarja Matt Elisa, katere obraz je bil ves posut z vrojenimi znaki. Ne le to, da je imelo revno dekle nečedno zunanost, ne, bilo je tudi najrevnejše dekle vsega kraja, povrh pa je morala skrbeti še za očeta in mater ter za deset nepreskrbljenih bratov in sester.

Karel Artur jo je bil že ponovno obiskal v ubožni bajti, kjer je kar mrgolelo razcapanih in umazanih otrok, ki jih je najstarejša sestra zaman poskušala obleči in nahraniti. Karel Artur je čutil, kako ga je obilil po čelu pot, izvirač iz tesnobe in strahu. Toda potem je razprostrl roki in mirno stopil naprej.

»Njej na ljubo se bo zgodilo, da bo s tem dobila pomoč,« je mrmral, medtem ko se ji je približeval.

Ah, pravo mučeništvo je vraslo pred očmi Karla Arturja. Toda zaradi tega že ni mogel več misliti na umik. Pred to beraško revno deklico ni čutil tako velikega odpora kakor pred gostilničarjevo hčerko in pred živinsko dekle. O tistih dveh se ni bil slišal nič dobrega.

Pa glej, ko sta si bila komaj še dva koraka narazen, je zavila stran! Nekdo jo je moral iz gozda poklicati in tedaj je naglo izginita med grmičjem.

Ko je kočarjeva hči tako izpadla iz igre, je imel Karel Artur vendarle občutek, kakor da bi se mu težak kamen odvalil od sra.